Vikipedi
Özgür Ansiklopedi

0 dil genişletilmiş daraltılmış

Bağlantı ekle

Seten

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Seten, tahılın kabuğunu (kepeğini) ayırmada kullanılan taştan (nadiren betondan) yapılma eski bir araç türü. Zeytin ezmek için de benzer bir aracın (yuğlak) kullanıldığı bilinmektedir.

Seten (Divriği, Sivas) - Arkada resmin sağında görünen ise "Soku" taşıdır. Seten'de kepeği ayrılan buğday soku taşında tokmaklarla dövülerek bulgur yapılır.

İçindekiler

Parçaları
Mevcut kullanım durumu
Buğdayın hazırlanması
Bulgur yapımı
Kaynakça
Dış bağlantılar
Ayrıca bakınız
Fotoğraflar

Parçaları

İki temel parçası vardır:

1. Dibek: Alt kısımda bulunan içi çukur kısımdır. Eski Türkçe *Dip/Dib* kökünden gelmektedir. Bazı yörelerde tavla, tabak, havt gibi isimlerde verilir.
2. Dink: Üstte bulunan, dik duran ve bir eksen etrafında öküz, at, eşek, katır gibi hayvanlarca döndürülen parçadır. Asya Türkçesi'nde *Dink/Ding/Deng* kökünden kaynaklanan kelime dik durma ve dengede olma anlamlarını içermektedir.

Seten (Çubuk köyü, Yıldızeli)

Dink genelde yuvarlak bir tane taştan ibaret olmakla birlikte kimi zaman iki taştan oluşan dinklere de rastlanır.

Teker biçimindeki seten taşının ortasına "Mazı" adı verilen uzun bir sırık veya demir çubuk takılarak ekseni etrafında dönmesi sağlanır. Genelde hayvan kullanılsa da nadiren de olsa bu insan gücüyle de yapılmaktaydı.

Parçaları oluşturan Dink, Dibek sözcükleri ile yine taştan yapılan bir aracı tanımlayan Soku kelimesi

değişik yörelerde Seten kavramının yerine de kullanılmaktadır.

Mevcut kullanım durumu

Hedik

Anadolu'da 1990'lı yıllara kadar bu araçlar köylerde kullanılmaya devam etmiş, bu tarihlerden sonra elektrik değirmenlerinin yaygınlaşması ile birlikte hızla kullanım dışı kalmışlardır. Neredeyse her köyde bir tane bulunan setenlerin çoğu artık kötü durumdadır. Büyük bir kısmı kaderlerine terkedilmiştir.

Günümüzde içine beton döküp doldurulan (kısmen iyi niyetli olarak), içinde lastik yakıp eritilen, ateş yakmak için kullanılan, mangal yapmakta kullanılan, kurban keserken kullanıldığı için kandan rengi siyaha dönmüş bulanan, sırf vandalistçe ve amaçsız tahripkarlıkla kırılıp parçalanmış olan, içinde odun kırılan, çiçek dikilen, toprak doldurulan setenler bir hayli fazladır. Çoğunda sadece alt parça (dibek) kalmış, üstteki dönen kısım (dink) kayıptır. Bu aletlerin tarım kültürü tarihinin bir hatırası olduğu maalesef çoğunlukla anlaşılamamıştır.

Buğdayın hazırlanması

Bulgurluk buğday önce elenip, ayıklanır. Daha sonra kazanlarda kaynatılır. Kaynayan buğdaya "Hedik" denir. Çul üzerine serilip kurutulur. Ardından "Setenleme" aşamasına geçilir. Buğday, dibeğe dökülür, dink taşı döndürülerek buğdayın kabuğu ayrılır. Bu iş yapılırken taş içindeki tahıl ise sürekli olarak tahta bir kürekle karıştırılır. Bu işlem genellikle koşalaşarak (iki kişi birlikte yoruldukça sırayla el değiştirerek) gerçekleştirilir. Aksi takdirde tahılın bir kısmı işlenmemiş kalır, bir kısmı ise ezilir.

Setenleme sonrası çul üzerine serilip tekrar kurutulur güneşte. Sonra savrularak kepeğinden ayrılır. En sonunda bulgur çekimi aşamasına geçilir.

Bulgur yapımı

Soku Taşı (Tokat, Zile)

Seten'de kepeği ayrılan buğday tamamen kurutulduktan sonra Soku taşında tokmakla dövülerek bulgur haline getirilir.

Kaynakça

- Ortaköy (Zeliha Tüzün) Kültür Merkezi, Tarım Araçları Müzesi Kitapçığı, Şarkışla, 2017
- Aşık Veysel Meslek Yüksekokulu - "Şarkışla Merkez ve Köyleri İncelemesi", 2017 (muhtelif sayfalarda)
- Risale-i Tegürmençilik (Değirmencilik Risalesi), Filiz Kılıç, Adem Öger, Gazi Kitabevi, 2017, ISBN 9786053444220

Dış bağlantılar

- Ortaköy Kültür Merkezi, Tarım Araçları Müzesi, Şarkışla (https://www.flickr.com/photos/191328806@N08/albums/72157717787952257) (Fotoğraflar)
- Seten fotoğrafları: Görsel 1 (https://www.deviantart.com/bulca/art/Seten-863298246), Görsel

2 (https://www.deviantart.com/bulca/art/Seten-Saritekke-Sarkisla-865846107), Görsel 3 (https://www.deviantart.com/bulca/art/Seten-Zelve-Acikhava-Muzesi-866761011) (Yüksek Çözünürlüklü)

- Soku Taşı (https://www.deviantart.com/bulca/art/Soku-Saritekke-Sarkisla-865846017) (Şarkışla, Sarıtekke köyü)
- Seten - Düzyayla, Hafik (Sivas) (https://www.flickr.com/photos/191328806@N08/albums/72157718297983798)

Ayrıca bakınız

- Hedik

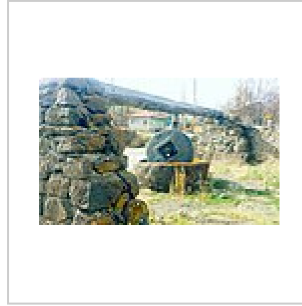
Fotoğraflar

Seten (çift dink) - Çankırı

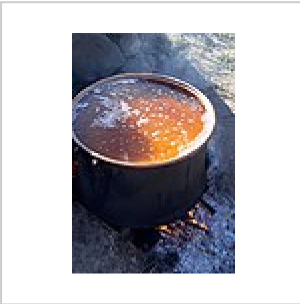
Seten (beton dibekli)

Seten (Karacaören, Şarkışla)

Seten (Talas, Kayseri)

Buğday Kaynatma (Şarkışla, Ortaköy)

"https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Seten&oldid=26181632" sayfasından alınmıştır